

GURBET HİKÂYESLERİ

YARA

- ALEYNA ÖZTÜRK 2309A002
- CEREN ÖREN 2309A039
- EFE FİLİZER 2309A044
- ENES GÜVEN 2309A023
- ERDİNÇ ÖZ 2309A020
- İREM ZEYREK Y21099048
- KARDELEN BAKCA 2209A040
- SULTAN NİSA TURUNÇ 2309A014

METİNDİLİMSEL ANALİZ

1. Türü (Edebi Tür): Bu metin hikâye (öykü) türündedir ve özellikle: Olay hikâyesi (Maupassant tarzı) özellikleri gösterir.

2. Anlatıcısı: Birinci tekil şahıs anlatıcıdır (ben anlatıcı).

3. Konusu: Bir Bedevi gencinin savaşta aldığı yaranın, ilkel ama etkili yöntemlerle tedavi edilmesi ve bu süreçte anlatıcının yaşadığı şaşkınlık ile gözlemleridir.

4. Üst Tema (Çerçeve):

Giriş: Çiftlikte akşam ve Bedevilerin gelişi

Gelişme: Yaralı gencin tedavi edilmesi

Sonuç: Gencin kurtulması ve sözün tutulması

METİNSELLİK ÖLÇÜTLERİ

BAĞDAŞIKLIK

- ▶ **Yineleme (Tekrar):** Şeyh, yaralı, kan, zeytinyağı.
- ▶ **Zamirler:** Ona, onu, ben, bu, bunlar, o,
- ▶ **Sıfatlar:** Bu parça, şu bindiğim kısrak, dört atlı, dört silahlı, bir gavze, demir halkalar, mühim sebepler, paslı bir kıskaç, zavallı bedevi, ertesi sabah, üç sene sonra.
- ▶ **Bağlama Unsurları:** Fakat, zira, çünkü, sonra , ve, de/da, yalnız, ile, sadece.
- ▶ **Edatlar:** Gibi
- ▶ **İkilemeler:** Uzun uzun
- ▶ **Koşutluk (aynı yapının değişik içeriklerle yenilenmesi):** “Bu paçavrayı değneğe iyice; sıkıca sardı, dişleriyle bir de düğüm yaptı.” buna örnektir.
- ▶ **Eksilteli cümle:** "Zeytinyağı bulunur mu?" sorusuna karşılık verilen "Olacak..." cevabı, "(Zeytinyağı hazır) olacak" anlamında.

TUTARLILIK

Hikâyede mantıksal ilişkiler ve önermeler incelendiğinde;

- ▶ Bir çatışmadan kaçan Bedevilerin çöl çiftliğine sığınması.
- ▶ Gelenlerden birinin omuzunda kurşun yarası olduğunun fark edilmesi.
- ▶ Şeyh'in tıbbi imkansızlıklar içinde yarayı çakı ve parmaklarıyla oyması.
- ▶ Enfeksiyonu önlemek için yaraya kaynar zeytinyağı dökülmesi.
- ▶ Yaralının müthiş acıya rağmen onurunu koruyup sessiz kalması.
- ▶ Yıllar sonra Bedevi'nin minnet göstergesi olarak vaat ettiği tayı getirmesi.

Zaman Tutarlılığı

- ▶ Metin, akşam vaktinden başlayarak sabahın ilk ışıklarına ve üç sene sonrasına uzanan kronik bir akış izler. Arada geçmişe (teğmenlik zamanına) dönüşler olsa da olay örgüsü bozulmaz.
- ▶ Genel şema bakımından güçlü bir tutarlılığa sahiptir.

AMAÇLILIK

- ▶ Metinde yazarın amacı, Bedevi gencin gösterdiği sabrı ve vefayı okuyucuya hissettirmektir. Yazarken "yanık et kokusu" veya "adalesi bile titremedi" gibi kelimeler seçmesi, okuyucuya acının şiddetini göstermektir. Yazar, sadece bir olayı anlatmıyor; bizi gencin dayanıklılığına hayran bırakmaya çalışıyor.
- ▶ Metnin sonundaki üç yıl sonra tayın getirilmesi olayında ise verilen bir sözün ne kadar kutsal olduğunu ve Türk askerine duyulan saygıyı vurgulamaktır.

KABUL EDİLEBİLİRLİK

- Metindilbilim açısından kabul edilebilirlik, bir metnin alıcı tarafından anlaşılabilir, tutarlı, amacına uygun ifade edilmesini temel alan metinsellik ölçütlerinden biridir.
- Kabul edilebilirlik, metinsellik ölçütleri olan bağlaşıklık, bağdaşıklık, amaçlılık, bilgisellik ve durumsallık ile doğrudan ilişkilidir.
- Metnin kabul edilebilir olması, bu ölçütlerin birleşimine bağlıdır.
- Bağdaşıklık ve tutarlılık metin merkezli ölçütlerken niyetlilik verici kabul edilebilirlik ise, alıcı merkezli ölçütlerdir.
- Kabul edilebilirlik, metnin okuyucusu ile ilgilidir.

- Yara metninin kabul edilebilirliğini oluşturan en önemli unsur, anlatımın bütünlüklü ve takip edilebilir olmasıdır. Olaylar belirli bir zaman ve mekân çerçevesinde ilerlemekte, yazar tarafından kronolojik bir düzen içinde sunulmaktadır. Okuyucu, girişten başlayarak gelişme ve sonuç bölümlerini kolayca takip edebilmekte, bu da metnin zihinde anlamlı bir yapı oluşturmasını sağlamaktadır.
- İçerikte yer alan karakterin yaşamı, aşiret çatışmaları ve eski tedavi süreci ayrıntılı betimlemelerle aktarılmıştır. Bu betimlemeler, okuyucunun olayları zihninde canlandırmasını kolaylaştırmakta ve metne olan inancı artırmaktadır.

- ▶ Ancak metnin kabul edilebilirliğini güçleştiren bazı unsurlar da bulunmaktadır. Özellikle sık betimlemeler ve rahatsız edici sahneler (yaraya müdahale, kan tasvirleri) bazı okuyucular için hoş olmayabilir. Bu durum, metnin herkes tarafından okunmasını engelleyebilir.
- ▶ Dil açısından bakıldığında, metinde yer alan eski ve yerel kelimeler (örneğin “gazve”, “maşlah”) günümüz okuyucusu için anlamayı zorlaştırabilir. Bu da kabul edilebilirliği kısmen etkileyen bir faktördür.
- ▶ Sonuç olarak metin, metindilbilimsel kabul edilebilirlik açısından değerlendirildiğinde bu ölçütü karşılamakla birlikte olup dilsel güçlükler ve yoğun betimleyici anlatım nedeniyle bazı okuyucular açısından kısmi sınırlılıklar içermektedir.

BİLGİSELLİK

Kültürel Bilgi: Çöldeki Bedevi yaşamı, aşiretler arası "gazve" (savaş), yaraların geleneksel yöntemlerle (kızgın zeytinyağı ile dağlama) tedavi edilmesi gibi kültürel ve tarihsel bilgiler sunulur.

Beklenmezlik (Sürpriz Faktörü): Bu hikâyede bir "sürpriz son" mevcuttur. Bedevi gencin yaralanırken gösterdiği metanet ve üç yıl sonra hiçbir beklentisi olmadan borcunu (tayı) ödemesi, okuyucunun merak ve hayranlık duygusunu besler.

Düşük Bilgisellik (Ortak Bilgi): "Güneş çoktan batmıştı" gibi betimlemeler, herkesçe bilinen fiziksel durumları ifade eder.

DURUMSALLIK

Metinde durumsallık, olayların geçtiği zaman, mekân ve toplumsal koşullarla doğrudan ilişkilidir.

- ▶ **Mekân:** Suriye çöllerindeki bir çiftlikte geçmekte olup bu mekân sert doğa koşulları ve tıbbi imkânların yetersizliği gibi unsurları beraberinde getirir.
- ▶ **Zaman:** II. Abdülhamid Dönemi'ne ait olması, Osmanlı'nın sınır bölgelerindeki yönetim anlayışını ve aşiret düzenini anlamamıza katkı sağlar.
- ▶ **Toplumsal açıdan:** Bedevi aşiretleri arasındaki çatışmalar (gazve) ve devletin bu bölgelere asker ya da subay göndermesi, metnin olay örgüsünü doğrudan şekillendirir.
- ▶ Ayrıca kültürel bağlamda Bedevilerin acıya karşı gösterdiği dayanıklılık ve ilkel fakat etkili tedavi yöntemleri (kurşunun çıkarılması ve kaynar yağ kullanılması), metnin anlamını derinleştirir ve okuyucunun bu kültürel yapıyı bilmeden metni tam olarak kavrayamayacağını gösterir.

METİNLER ARASILIK

- ▶ Metinde metinler arasılık, çeşitli tarihsel ve kültürel göndermeler aracılığıyla kurulmuştur.
- ▶ Metinde II. Abdülhamid Dönemi'ne yapılan tarihsel gönderme, anlatıyı Osmanlı'nın son dönem siyasi ve askerî yapısıyla ilişkilendirir. Bunun yanı sıra “gazve” kavramına yer verilmesi, İslam tarihindeki savaş geleneğini ve erken dönem anlatılarını çağrıştıırarak metni bu kültürel ve tarihsel bağlama taşır.

-Yaralı gencin acıya karşı dayanıklı olması, eski destanlardaki kahraman tipleriyle benzerlik göstermektedir. Bu tür anlatılarda acıya ses çıkarmamak, güçlü ve savaşçı bir insanın temel özelliklerinden biri olarak kabul edilir. Bu durum özellikle Dede Korkut Hikâyelerindeki kahramanların metanetli ve dayanıklı tavırlarıyla paralellik kurar.

-Yazarın kan kokusunu duyduğunda “Çocukluğumun Kurban Bayramı kokusu” demesi, metni dini ve kültürel bir ritüelle ilişkilendirir. Bu ifade, okurun zihninde kan, acı ve bayram gibi kavramlar arasında bir bağ kurar.

-Ayrıca metin, Refik Halit Karay'ın diğer eserlerinde görülen gerçekçilik ve gözleme dayalı anlatım özelliklerini yansıtarak yazarın edebi dünyasıyla da bağlantı kurar.

PRATİK ANALİZ

BAĞLAM

- ▶ **Kültür:** Türk kültürüne ait olup Osmanlı döneminde Suriye çölünde geçen bir metindir. Bedevi yaşamı ve çöl şartları yansıtılmıştır.
- ▶ **Dönem:** Osmanlı son dönemi (II. Abdülhamid dönemi).
- ▶ **Yazarın amacı:** Okuyucuda merak ve gerilim oluşturmak, insanın dayanıklılığını ve sözünün değerini göstermek.
- ▶ **Hedef kitle:** Genel okuyucu.

DİLBİLGİSEL YAPI

- ▶ Standart dile ait bir metindir. Döneme ve coğrafyaya özgü kelimeler vardır (gazve, şeyh, entari, kısarak).
- ▶ Anlambilimsel bağlantılar güçlüdür, metin akıcıdır.
- ▶ Klasik anlatı yapısı görülmektedir (giriş, gelişme, sonuç).

Tema: Dayanıklılık, zorluk, söz, güven

Ana fikir: İnsan zor şartlara dayanabilir ve verilen söz mutlaka yerine getirilmelidir.

Diğer Söylem Yapıları

Anlatım türü:

- ▶ Öyküleyici anlatım ağırlıktadır; olay baştan sona bir hikâye şeklinde aktarılır.
- ▶ Betimleyici anlatım da oldukça güçlüdür; özellikle yaralanma ve müdahale sahnesi ayrıntılı tasvir edilmiştir.
- ▶ Yer yer psikolojik tahliller yapılmış, anlatıcının korku, tikslenme ve şaşkınlık duyguları yansıtılmıştır.

Bakış açısı: Birinci kişi anlatıcı (kahraman anlatıcı) kullanılmıştır. Olaylar anlatıcının gözlemleri ve yorumlarıyla verilir.

Alanı: Edebi metin, hikâye, toplumsal gerçeklik.

Söylem özellikleri:

- ▶ Gerçekçi anlatım hâkimdir (çöl yaşamı ve Bedevi kültürü yansıtılır)
- ▶ Duyusal anlatım kullanılmıştır (görme, koku ve his unsurları ön plandadır).
- ▶ Gerilim ve merak unsuru vardır (ameliyat sahnesi).
- ▶ Karşılaştırmalar ve benzetmelerle anlatım güçlendirilmiştir.

Deyimler, metaforlar, abartılı ifadeler:

- ▶ Kavunun bereli yerini oyar gibi
- ▶ Katran gibi kan
- ▶ Taş kesilmek
- ▶ Yüreğine çöker gibi etki (anlatıcının hissi)
- ▶ Kurban Bayramı kokusu (çağrışım ve benzetme)
- ▶ Tıkanmış musluk gibi kan akması
- ▶ Çivi söker gibi kurşunu çıkarmak
- ▶ Barut deliği açar gibi müdahale etmek
- ▶ Yanık et kokusu (duyusal ve abartılı anlatım)
- ▶ Sinek konmuş gibi omzunu oynatmak

SÖYLEM ANALİZİ

AKTÖRLER

Türk Subayı/Müdür: Başkentin temsilcisidir. Medeni, gözlemci ve modern bir bakış açısına sahiptir. Bedevilerin dünyasına dışarıdan bakar; hem hayranlık hem de dehşet duyar. Olayları kontrol eden değil, onlara şahitlik eden bir otorite figürüdür.

Şeyh (Yaşlı Bedevi): Geleneksel otoriteyi, bilgeliği ve çölün sert kurallarını temsil eder. Bir cerrah soğukkanlılığıyla, ilkel ama etkili yöntemler kullanır. "Merhametsiz eli" aslında hayatta tutma iradesini simgeler.

Yaralı Genç Bedevi: İdealize edilmiş "çöl savaşçısı" figürüdür. Acıya karşı gösterdiği inanılmaz dirençle sabır ve onur kavramlarını cisimleştirir.

Diğer Bedeviler ve Gazveciler: Arka planı dolduran, sessiz ama disiplinli grup. Çatışmanın ve çöl yaşamının doğal parçalarıdır.

KELİME SEÇİMİ

Duyusal/Vahşi Betimlemeler: "Ziftli pıhtılar", "yanık et kokusu", "paslı kıskaç", "kaynar zeytinyağı". Bu kelimeler, olayın vahşetini ve gerçekliğini okuyucunun gerçekleri daha iyi anlamasına katkı sağlar.

Zıtlıklar: Anlatıcının "nargile ve kahve" içeren huzurlu akşam betimlemesiyle, Bedevilerin "dört silahlı" ve "kanlı" girişi arasındaki tezat, kelime seçimleriyle belirtilmiştir.

Hiyerarşik Terimler: "Paşa", "Müdür", "Sultan Hamit". Bu kelimeler, çölün ortasında bile devletin var olduğunu ve hiyerarşiyi hissettirir. Bedevinin subaya "Paşa" demesi, bir saygı ve statü tanımlamasıdır.

ÇERÇEVE

Mekânsal Çerçeve

Hikâye, Sultan Hamit'in Suriye'deki çöl çiftliklerinden birinde geçer. Burası, medeniyetin ile vahşi doğanın sınır çizgisidir. Mekân, izolasyonu ve devletin uç sınırlarını temsil eder. Gece vakti, dam üstü ve karanlık avlu; gizemi ve gerilimi artırıcı unsurlardır.

Psikolojik Çerçeve:

Psikolojik zemin "metanet" üzerine kuruludur. Şeyh'in yaralıya "Sabret evlat!" demesi ve yaralının acıdan ölmek üzereyken bile "Ayıp!" uyarısıyla sarsılması, bu kültürün psikolojik göstergesidir. Acıyı göstermek zayıflık ve ayıptır. Müdürün dehşete düşmesi ile Bedevilerin sakinliği arasındaki psikolojik uçurum, Doğu-Batı veya Merkez-Taşra algısını yansıtır.

Ekonomik Çerçeve:

Hikâyenin sonunda bir "onur borcu" görülür. Bedevinin iyileşme karşılığında henüz doğmamış bir tayı vadetmesi ve üç yıl sonra bu sözü tutması, çölün yazısız hukukunu gösterir. Tay, sadece bir hayvan değil, bir teşekkür ve sadakat sembolüdür.

EKSİK VE GİZLENMİŞ BİLGİLER

- ▶ "İki aşiret bir gazve esnasında çarpışmışlar" denilerek geçilir. Çatışmanın asıl sebebi gizlenmiştir.
- ▶ Yaralının o kadar ağır bir yara sonrası ertesi sabah nasıl "dik ve dinç" gidebildiği eserde bizlere verilmez.
- ▶ Subayın neden Suriye'de bir çiftlikte müdürlük yaptığı tam açıklanmaz. Sadece "Sultan Hamit" dönemi denilerek o dönemin siyasi atmosferine atıfta bulunulur.

DİNLEDİĞİNİZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ...